

Γιὰ νὰ γνωρίσει κανένας πῶς βαθειά τῶν Ἡπειρώτη πρέπει νὰ ἐπισκεφθεῖ τὸ Πέτραμα, κοντὰ στὰ Γιάννινα. Εἶναι ἓνας ἄδεντρος χαμηλὸς λόφος, τραχύς, γκριζός, σκεδὸν σκυθρωπός. Ἄν, ὅμως, βρεῖ ἓνα μικρὸ ἄνοιγμα καὶ προχωρήσει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν του θὰ βρεθεῖ μέσα σ' ἓνα χῶρον παραμυθένιας ὁμορφιάς, γεμῆτον ἀπὸ παράξενους ὄγκους ὅπου ἡ φαντασία ἀνακαλύπτει μορφές καὶ αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ τοῦς δώσει κάποιον ὄνομα. Σταλαχτίτες καὶ σταλαγμίτες, διάφανες λιμνοῦλες, μυστικὲς στοῆς, φωσφορισμοί, τρυφερὲς χρωματικὲς ἐναλλαγές, κρατοῦν τὴν ψυχὴ μαγεμμένη. Ἔτσι εἶναι καὶ ἡ Ἡπειρώτης. Ὅταν πᾶνω στὰ βουνίσια χωριά καὶ εἰς τὰς πολιτείας ἀντικρύσει τοὺς ἄνδρες μὲ τὰ γερὰ κορμιά, τὴν βαρεῖάν περπατησιάν καὶ τὴν τραχειάν προφοράν καὶ τίς γυναῖκες μὲ τὰ κόκκινα ἠλιοφθιμένα πρόσωπα καὶ τοὺς καρδειοὺς ὤμους δύσκολα μαντεύει τὴν τρυφερὴν ψυχὴν, τὴν γόνιμην φαντασίαν καὶ τὴν αἴσθησιν ὁμορφιάς ποὺ κρύβεται μέσα τους καὶ ἐκδηλοῦνται μὲ τῆς τέχνης τους τὰ θαυμαστά δημιουργήματα. Τὸ Πέτραμα, αὐτὸ τὸ πέτρινον μνημεῖον τοῦ Ἡπειρώτη, ἔχει καὶ μιὰ σημαντικὴ ὁμοιότητα μὲ τὰ ἔργα τῆς Ἡπειρώτικης τέχνης. Αἰῶνες καὶ αἰῶνες χρειάσθησαν γιὰ νὰ πάρουν οἱ ὄγκοι τοῦ τῆς σημερινῆς μορφῆς μὲ μιάν ἀσταμάτητην ἀργίαν ἐνέργειαν. Τὴν ἴδιαν πορείαν ἀντιλαμβάνεται κανένας ὅταν βλέπει τὰ διάφορα μοτίβα τῆς ξυλογλυπτικῆς, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς ἀργυροχοϊκῆς καὶ ποικιλίας τῆς ὑφαντικῆς. Μέσα εἰς τὴν ἀπλήν περιεκτικότητά τους μαντεύεται ἡ ἀργὴ τους κατεργασία ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιάν. Πάνω στὸ νησί, στὰ μοναστήρια τῶν φιλανθρωπινῶν, ὑπάρχουν μορφές ἀρχαίων σοφῶν ζωγραφισμέναι μὲ τὴν βυζαντινὴν ἀντίληψιν. Οἱ Χιονιάδαιτες ἀγιογράφοι δίνουν εἰς τὰς βυζαντινὰς μορφὰς λαϊκὸν νεοελληνικὸν χαρακτῆρα. Οἱ ὑφάντριες τοῦ Μεταῶβου συμπυκνῶνουν εἰς τὰ δημιουργήματά τους τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῆς ἐπεξεργασίας μέσα εἰς τὸν χρόνον. Ἔτσι ἀπὸ καθὲς θέμα ἔφυγε τὸ τυχαῖον, τὸ ἐπικαιρικόν, τὸ εἰδικόν καὶ ἔμεινε τὸ πυκνὸν τοῦ ἀπόσταγμα.

Ἡ Ἡπειρος κρατᾷ μιάν ἐντελῶς ἰδιαιτέραν θέσιν μέσα εἰς τὴν νεοελληνικὴν λαϊκὴν τέχνην. Ζωγράφοι, λιθογλύπτες, ξυλογλύπτες, ἀρχιμαστόροι, χουσικοί, ἀσημητζήδες, ἄνυφαντάδες καὶ ἄλλοι τεχνίτες ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους καὶ ἀπλώνονται σ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Γίνονται, ἔτσι, δάσκαλοι τῆς τέχνης σ' ὅλο τὸ σκλαβωμένον ἔθνος. Γιὰ τὴν τέχνην τους εἰς τὰ παλιότερα χρόνια δὲν ἔχουμε σπουδαῖας πληροφορίες. Κατὰ τοὺς παλαιούς βυζαντινοὺς χρόνους τὸ ὄνομα τῆς δὲν ἀναφέρεται παρά μόνον ὅταν πέφτουν ἔπάνω τῆς συμφορῆς εἴτε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους εἴτε ἀπὸ τὴν φύσιν. Βαρβαρικὲς ἐπιδρομαί, λεηλασίαι, ἐμπρησμοί, τρομακτικοί σεισμοί· αὐτὰ μόνον βρίσκουν ἄξια νὰ μνημονεύσων οἱ παλιοὶ ἱστορικοὶ καὶ χρονολογοί. Μόλις κατὰ τὸ 19ο αἶψον οἱ λό-

περιοχῆς ἐρχίζουσαν νὰ συγκεντρῶνται στοιχεῖα γιὰ τὴ μεγάλη ἀντίση πολιτισμοῦ τῆς κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν. Τὰ στοιχεῖα, ὅμως, αὐτὰ ἀφοροῦν κυρίως τὰ σχολεῖα καὶ τοὺς λόγιους καὶ σπάνια, χρονογραφικὰ, παρεμβάλουν ἐλάχιστες πληροφορίες γιὰ τὸ λαϊκὸν τῆς πολιτισμοῦ. Χάρη στίς ἐργασίες αὐτές μπορούμε νὰ ἐκτιμήσουμε θετικὰ τὴ συμβολὴ τῆς Ἡπείρου στὰ ἑλληνικὰ γράμματα, στὴν ἐπιστήμη, καθὼς καὶ στὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια τοῦ ἀπόδημου ἑλληνισμοῦ. Μὰ ἂν οἱ ἱστορικοὶ καὶ οἱ περιηγηταὶ μᾶς παρέχουν μερικὰς σκόρπιες καὶ λειψὰς πληροφορίες, τὰ ἴδια τὰ ἀντικείμενα μπορούν με ἀρκετὴ εὐγλωττία νὰ μᾶς μιλήσουν γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς χειροτεχνίας καὶ τὴν ὑψηλὴν στάθμην τῆς. Στὸ μικρὸ κείμενον ποὺ συνοδεύει τὸ σημερινὸ λεύκωμα γίνεται προσπάθεια νὰ διαγραφῶν τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς ἡπειρώτικης ὑφαντικῆς. Ἰδιομορφίες τοπικῶν σχολῶν, χρονικὴ παρακολούθησις τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων στὴν ἐξέλιξίν τους, συγκρίσεις με ἄλλα εἶδη ἡπειρώτικης λαϊκῆς τέχνης θὰ πρέπει κάποτε ν' ἀποτελέσουν ἀντικείμενον εἰδικῆς μελέτης. Πέρα ἀπὸ τὰ εἰδικὰ γνωρίσματα περιοχῶν καὶ ἐποχῶν ὑπάρχουν τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἡπειρώτικης ὑφαντικῆς, ὅπως φανονται καὶ ἀπὸ τὶς ἐγχρωμες ἀναπαραστάσεις ποὺ ἀκολουθοῦν. Αὐτὰ θὰ προσπαθήσουμε νὰ ξεχωρίσουμε.

Ἡ ὑφαντικὴ στὴν Ἡπειρὸν ἦταν κυρίως ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν στὸ σπίτι καὶ μόνον σὲ λίγα μέρη, Συρῶν, Κόνιτσα. / πῆρε χαρακτῆρα ἐργαστηριακὸν γιὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἄλλων ὑφανμάτων ἀπὸ τὸ οἶκον ἕνα μέρος ἔβγαινε εἰς τὸ ἔξωτερικόν. Γενικὰ ἡ ἐξαγωγή προϊόντων τῆς χειροτεχνίας ἔπαιζε σημαντικὸν ρόλον στὴν οἰκονομία τῆς Ἡπείρου, ἐφοῦ ἄλλωστε ὁ τόπος "δὲν ἔχει γεννήματα πολλὰ". Ἀπὸ τὶς ἀρχὰς ἐκδομα τοῦ 18ου αἰῶνα, ἀνάμεσα στὰ προϊόντα ποὺ ἐξάγονται ἀναφέρονται καὶ οἱ καπότες καὶ τὰ μάλλινα ὑφάσματα. Ἀνάπτυξη, ἐπίσης, πῆρε ἡ κατεργασία τοῦ βαμβακοῦ, τοῦ μεταξιοῦ καὶ τοῦ λιναριοῦ. Γίνονταν καὶ ἀνάμειξις τῶν πρώτων ὑλῶν στὰ ὑφάσματα. Ἀπὸ τὰ τελειότερα εἶδη ἑλληνικῆς ὑφαντικῆς εἶναι ἡ τ σ ἰ π α, λεπτότατον λινομέταξον ριγωτὸν ὑφασμα καὶ τὸ μ π ι μ π ι ζ ἄ ρ ι, βαμβακομέταξον. Ἐπίσης ἀναφέρονται κεντητὰ στὸν ἐργασίῳ μεταξωτὰ ὑφάσματα με ἐξάλρετα σχέδια. Πάντως, ἐκτός ἀπὸ τοὺς καπότες ποὺ ἀποτελοῦσαν ἰδιαιτέρον ἰσνάφι, δὲν ὑπῆρχε συντεχνιακὴ ὀργάνωσις ἀσχολοῦνταν με τὴν ὑφαντικὴν γιὰτὶ αὐτὴ ἦταν κυρίως συμπληρωματικὴ ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν στὸ σπίτι, καὶ ἕνα μεγάλο μέρος τῶν προϊόντων τῆς ἱκανοποιοῦσε τὶς οἰκογενειακὰς ἀνάγκας. Ἀπὸ "ὅλα τὰ ὑλικά τῆς ὑφαντικῆς ἐκεῖνο ποὺ εἶχε τὴ μεγαλύτερη διάδοσιν μὰ καὶ σήμερον παρουσιάζει καταναλωτικὸν ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ μαλλί. Ἡ αὐτὸ κατασκευάζονται βελόντζες, κιλίμια, χράμια, φλοκέτες, μαξιλάρια, μπάντες, τροβάδες

καί ἄλλα εἶδη. Ἡ προπαρασκευή τοῦ μαλλιοῦ, ἡ κατασκευή τοῦ νήματος καί ἡ ὕφανση δέν παρουσιάζουν καμμιά ἰδιομορφία. εἶναι κοινά σ' ὅλοκληρη τήν Ἑλλάδα. Τό μεγάλο ἐνδιαφέρον τῶν ἡπειρώτικων ὕφαντῶν βρίσκεται στή σχεδιαστική καί χρωματική τους σύνθεση.

. . . . .

Πολλές φορές ὅποιος βλέπει τή χρωματική ἁρμονία τῶν ἡπειρώτικων ὕφαντῶν ἀναρωτιέται πῶς βρίσκουν αὐτές τίς καταπληκτικές συνθέσεις οἱ ἀνόητες ὕφάντριες. Βέβαια ὑπάρχει μιᾶ εὐκόλη ἀπάντηση: Χρησιμοποιοῦν χρωματικές λύσεις πού τίς βρήκαν ἑτοίμες, "ὡπως συμβαίνει μέ κάθε ὀμαδική καί παραδοσιακή τέχνη. Θά πρέπει νά σκεφθοῦμε, "ὅμως, πόσο εὐαίσθητο πρᾶγμα εἶναι ἡ χρωματική ἁρμονία καί πῶς ἕνας βαρύτερος ἢ ἐλαφρύτερος τόνος μπορεῖ νά τήν ἀνατρέψει. Τά φυτικά χρώματα πού μεταχειρίζονταν, εἶναι ἐναλλοίωτα στό ἥλιακό φῶς καί στό πλῆσιμο. Δίνουν ὄρατους καί λαμπεροῦς χρωματισμούς. Παρουσιάζουν, ὅμως, πολλές δυσκολίες στήν εὔρεση τοῦ ἀκριβοῦς τόνου καί τῆς χροιάς γιατί τᾶ διάφορα φυτά δέν ἔχουν πάντοτε σταθερή περιεκτικότητα χρωστικῶν οὐσιῶν. Τό βροχομετρικό "υφος τῆς χρονιάς, οἱ ἄνεμοι, οἱ ἐναλλαγές τῆς θερμοκρασίας, ἡ σύσταση τοῦ ἐδάφους, ἐπιδροῦν στήν πυκνότητα τῶν χρωστικῶν οὐσιῶν. Στήν ποιότητα τοῦ διαλύματος ἐπιδρᾷ καί ἡ σκληρότητα τοῦ νεροῦ. Μὲ τᾶ ἴδια ἀκριβῶς ὕλικά ἐπιτυγχάνεται διαφορετικό ἀποτέλεσμα μέ ποταμίσιον ἢ πηγαδίσιον ἢ πηγαῖο νερό. Καί ἡ ποσολογία, ἀκόμα, σύμφωνα μέ τίς πρακτικές συνταγές δέν εἶναι ἀκριβής. Μία "χεριά" ἑνός ὕλικου διαφέρει κατὰ πολύ ἀπό μιάν ἄλλη. Στά διαδοχικά στάδια τῆς πρόστυψης καί τῆς βαφῆς μεσολαβοῦν πολλοί παράγοντες πού ἐπιδροῦν στό ἀποτέλεσμα. "Ἔτσι κάθε φορά τό χρωματικό πρόβλημα παρουσιάζεται μέ νέα ὄψη." ἔθεσα τό ἐρώτημα σέ μιᾶ γριά ἡπειρώτισσα ὕφάντρια. "οὐ ἀπάντησε πῶς "έχουν ὀδηγό τό οὐρένιο τόξο. Παρατηρῶντας το βρίσκουν τίς λύσεις πού θέλουν. Κι "ὅταν αὐτό δέν ὑπάρχει —γιατί σπάνια ἐμφανίζεται— παίρνουν ἕνα τσαγκάλι, ἀνόμαλα σκασμένο κομμάτι γυαλιοῦ, τό βάζουν στόν ἥλιο καί αὐτό τοῦς ὀδηγεῖ στήν εὔρεση χρωματικῶν λύσεων. Μεταχειρίζονται, δηλαδή, τήν πρισματική ἀνάλυση τοῦ φωτός σάν ὀδηγό. Βέβαια δέν τό κάνουν ὅλες αὐτό. Οἱ περισσότερες χρησιμοποιοῦν τίς δοκιμασμένες ἑτοίμες λύσεις. Πειραματίζονται οἱ πιά ἀνήσυχες, οἱ πιά προικισμένες μέ χρωματική εὐαίσθησία. Οἱ λύσεις πού δίνουν εὐκόλα μεταδίνονται καί στίς ὑπόλοιπες.

Τά διάφορα διακοσμητικά θέματα συντίθενται πάνω σ' ἕνα ὁμοιόχρωμο φόντο: κίτρινο ζωηρό ἢ σκουρογάλαιο ἢ ἄσπρο. Τό χῶμα τοῦ φόντου ἐπηρεάζει ὄχι μόνον τή χρωματική σύνθεση τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων ἀλλά καί τήν πυκνότητά τους. Στά ἀνοιχτόχρωμα φόντα τᾶ μοτίβα εἶναι πυκνότερα. Μόνον σέ ἐντελῶς σύγχρονα ὕφάντα

ντούμε τὸ ἴδιο ἀκριβῶς σχέδιο σὲ ἄσπρο ἢ σὲ σκουρογάλαιο φόντο.

Στὰ πυκνοῦφασμένα ἔργα τὸ χρῶμα τοῦ στημονιοῦ δὲν παύζει κανένα ρόλο γιατί σκεπάζεται τελείως ἀπὸ τὰ πυκνά ὑφάδια. Στὰ ἄραια, ὅμως, ὁ ρόλος του εἶναι σημαντικός γιατί στὸ μέγεθος τὰ χρώματα τοῦ ὑφადιοῦ καὶ τοῦ στημονιοῦ συντίθενται σ' ἓνα νέο χρῶμα. Ὑπάρχουν καὶ περιπτώσεις, ὅπως στὸ σχέδιο 13 τοῦ σημερινοῦ λευκώματος, ὅπου τὸν κύριο ρόλο παύζει ἡ ἐναλλαγὴ κατὰ διαστήματα τοῦ χρώματος τόσο στὸ ὑφάδι ὡσο καὶ στὸ στημόνι. Ὄταν οἱ συνθετικὲς ἀνάγκες ἀπαιτοῦν πολὺ καθαρὸ ἄσπρο, ὅπως π.χ. ὅταν πρόκειται νὰ τονισθεῖ ἡ ἀπόληξη μιᾶς εὐθείας ποῦ δὲν ἔχει μεγάλη τονικὴ διαφορὰ μὲ τὸ φόντο, τότε χρησιμοποιεῖται, ἀντὶ γιὰ μαλλί, βαμπάκι ποῦ ἔχει φωτεινότερο ἄσπρο. Γενικὰ τὸ ἡπειρώτικο ὑφαντὸ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴ φροντίδα νὰ ἀναδειχθεῖ μὲ τὸ χρῶμα ἡ σύνθεση καὶ ἡ κίνηση τοῦ διακοσμητικοῦ θέματος, ὅπως προβάλλει ἐπάνω στὸ μονόχρωμο φόντο.

. . . . .

Ἡ ὅλη σύνθεση τοῦ σχεδίου τῶν ὑφαντῶν τῆς Ἑπείρου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν εἰδικὴ χρῆση κάθε εἴδους καὶ ἐξυπηρετεῖ αἰσθητικὰ τὴ λειτουργία του. Στὸ κάλυμμα τοῦ ντιβανιοῦ ἡ γρήση του δημιουργεῖ τρεῖς ἢ τέσσερες ἐπιφάνειες, τὴ μία ὀριζόντια καὶ τρεῖς ἄλλες κάθετες, ποῦ δέχονται διαφορετικὸ ποσοστὸ φωτὸς. Καθεμιὰ ἀπὸ τρεῖς ἐπιφάνειες αὐτὲς ἔχει διαφορετικὸ φόντο καὶ ἀνάλογη σύνθεση τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων. Στὸ μπουχαροσκῦτι, ἀκέπαστρο τῆς φούσκας τοῦ τζακιοῦ, ἡ ἐπάνω πλευρὰ καρφώνεται στὸ τζάκι ἐνῶ ἡ κάτω κρέμεται ἐλεύθερη. Αὐτὸ τὸ κρέμασμα τονίζεται ἰδιαίτερα μὲ τὴν κλιμακωτὴ ρυθμικὴ κάθοδο τοῦ ἐπάνω χρώματος καὶ τὴν ἀντίστοιχη ὑποχώρηση τοῦ κάτω. Χαρακτηριστικὰ παραδείγματα εἶναι τὰ σχέδια 13Α, 15, καὶ 16Γ. Στὸ μαξιλάριον τονίζεται ἡ πλαισίωση ποῦ κατὰ τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῆς ἀπασχολεῖται ἀπὸ τὸ πάχος τους. Στὰ κιλίμια ἡ μεγάλη τους ἐπιφάνεια διαιρεῖται μὲ δύο ἢ τρεῖς συνεχεῖς διακοσμητικὲς ζῶνες ποῦ τὴ χωρίζουν σὲ φαρδιὰ ὀρθοκέντρα ὀρθογώνια.

Γενικὰ ἡ σύνθεση τοῦ ἡπειρώτικοῦ ὑφαντοῦ παρουσιάζει μιὰ κεντρομῶλο τάση ποῦ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν πρὸς τὰ μέσα κίνηση τῆς πλαισίωσης, μὲ τὴν τοποθέτηση τῶν διακοσμητικῶν θεμάτων καὶ μὲ τὸν τονισμό τοῦ κέντρου. Ὑποδηλώνεται, ὅμως, καὶ ἡ φόρτῃ τῆς ὑφανσης μὲ τὴν κατευθύνση τῶν μοτίβων ἢ τὴν παράθεσή τους σὲ ἀλλεπάλληλες σειρές.

Τὸ μεγάλο θὲλγητρο τῶν ὑφαντῶν ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς Ἑπείρου εἶναι τὰ διακοσμητικὰ τους θέματα. ἢτε ἀπλά γεωμετρικὰ σχήματα εἶναι αὐτὰ, εἴτε σχηματισμένες μορφές ἀνθρώπων, ζῴων, φυτῶν καὶ ἀντικειμένων μὲ τὴν ἴδιαν ἀντίληψη εἶναι δοσμένα. Πολλὲς φορὲς εἶναι δύσκολο νὰ γίνῃ ἡ διάκρισή τους γιατί δὲν εἶναι βέ-

βαίο ἂν μερικά γεωμετρικά δὲν προέρχονται ἀπὸ μεγάλη σχηματοποίηση ἢ μερικά ποὺ φαίνονται ἅν σχηματοποιήσεις δὲν ἔχουν τυχαία μακρινή συγγένεια μὲ σχήματα ζώων ἢ φυτῶν. Στὸ ἴδιο ὕφαντό συναντοῦμε καὶ τὰ δύο εἴδη χωρὶς αὐτὴ ἢ παράθεση νὰ ἐνοχλεῖ ἀφοῦ ἅν διακοσμητικὰ θέματα ἔχουν ἑνιαῖο ὕφος. Τὸ γεγονός "ὅτι ἔχουν ὀνόματα ποὺ τὰ χαρακτηρίζουν δὲν δηλώνει πάντα καὶ τὴν προέλευσή τους γιατί τὸ ὄνομα μπορεῖ νὰ εἶναι μεταγενέστερο καὶ νὰ προέρχεται ἀπὸ τὴν κάποιαν ὁμοιότητά τους. Τὰ περισσότερα, ὅμως, ἀπὸ τὰ θέματα εἶναι σχηματοποιημένες μορφές. Ἡ λέξη σχηματοποιημένες μπαίνει ἐδῶ ἐνδεικτικά. Ἐτὴν πραγματικότητα πρόκειται γιὰ μιὰ ἐνέργεια πολὺ πιὸ σημαντικὴ ἀπὸ τὴν ἀναγωγή τῶν μορφῶν σὲ ἀπλά σχήματα. Ὁ ὅτι γιὰ ἀφαίρεση πρόκειται γιὰτὸ ^{δὲν} ἀφαιρέθηκαν ἀπλῶς οἱ λεπτομέρειες. Ἐδῶ ἔγινε μιὰ πολὺ πιὸ οὐσιαστικὴ κατεργασία τῆς ἄρχικῆς μορφῆς. Ἡ προσαρμογὴ στὸ ἰδιαιτέρο ὕφος τοῦ κοσμήματος καὶ στίς τεχνικὲς ἀπαιτήσεις τῆς ὕφανσης ἔγινε μ' ἕναν τρόπο ποὺ πύκνωσε τὴ μορφή. Οἱ λεπτομέρειες δὲν ἔχουν ἀφαιρεθεῖ. Ὑπάρχουν ἐνσωματωμένες στὸ ἀπλό σχῆμα. Μιὰ τέτοια ἐπεξεργασία κάνει φανερὴ τὴ μακροχρόνη ζύμωση τοῦ θέματος. Τὸ πουλάκι, τὸ σαλιγκάρι, ἡ πεταλοῦδα ἐνῶ εἶναι ἀπλοῦστα σχήματα διατηροῦν ὅλο τὸ χαρακτήρα, ἀκόμα καὶ τὴν κίνηση, τῶν ἀρχικῶν μορφῶν. Σὲ ἄλλα, ὅπως στὸν καβαλάρη, στὸ ποντίκι, στὸ χορευτὴ, τὰ περιγραφικὰ στοιχεῖα εἶναι περισσότερα χωρὶς νὰ ἀδυνατίζει ἡ πυκνότητα τοῦ σχήματος. Ἔτσι μποροῦμε νὰ διακρίνουμε πιὸ εὐκόλα τὰ νεότερα θέματα, ὅπως π.χ. τὸ παγῶνι τοῦ σχεδίου 31, ὅπου, ἂν καὶ ὑπάρχει σχηματοποίηση, τὸ σχέδιο δὲν ἔχει τὴν πυκνότητα τῶν ἄλλων διακοσμητικῶν θεμάτων καὶ συγχρόνως διατηρεῖ ἕνα ὕφος ποὺ δὲν πρόλαβε ἀκόμα νὰ γίνεи κόσμημα. Ἐπίσης νεότερο λόγιον στοιχεῖο εἶναι ὁ μάϊανδρος τοῦ σχήματος 19A πὺ διατηρεῖ ἔντονα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς προέλευσῆς του ἀπὸ τὴ διακόσμηση "αλλῆς ὕλης. Οἱ περιπτώσεις αὐτὲς δείχνουν τὴν ἱκανότητα τῆς ἡπειρώτικῆς ὕφαντικῆς νὰ πλουτίζεται συνεχῶς μὲ νέα στοιχεῖα, νὰ τὰ ἀφομοιώνει καὶ νὰ τὰ προσαρμόζει αἰγά-αἰγά στὸ δικό της ὕφος.

Τὰ διακοσμητικὰ θέματα βρίσκονται σὲ ἄπειρες παραλλαγές, τόσο στὸ σχέδιο, ὅσο καὶ στὸ χρῶμα. Ὑπάρχουν περιπτώσεις "ὅπου στὸ ἴδιο ὕφαντό "ένα θέμα ἐπαναλαμβάνεται πολλές φορές καὶ πάντοτε σὲ διαφορετικὴ χρωματικὴ παραλλαγὴ. Τὸ σχέδιο ἑνὸς θέματος παραλλάζει ἀνάλογα μὲ τὴν τοποθέτησή του σχετικὰ μὲ τὴν κατεύθυνση τῆς ὕφανσης. Ἔτσι τὸ σκαλιστό π.χ. ποὺ περιβάλλει ἕνα ὕφαντό, γίνεται πιὸ φαρδύ "ὅπου εἶναι παράλληλο μὲ τὰ ὑφάδια καὶ κλειστότερο ὅπου εἶναι κάθετο μ' αὐτά. Αὐτὴ ἢ ποιικιλία, ποὺ δφεύλεται σὲ τεχνικούς λόγους, δίνει κίνηση σ' ὅλο τὸ σχέδιο.

Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὁμορφιὰ τῶν μοτίβων, ἡ θαυμαστὴ σύνθεσή τους, οἱ χαρούμενοι χρωματισμοί "ὅλα σὲ μιὰν ἐξέλεια ἐνδότητα δίνουν στὰ ἡπειρώτικα ὕφάντα ^{ὕφαντά} μεγάλη ^{μεγάλη} ^{μεγάλη}

σημασία μέσα στη νεοελληνική τέχνη της παράδοσης.

Σε λίγες περιοχές της Ελλάδος ή ύφαντική έχει τόση ~~επίσημη~~ διάδοση όση στην Ήπειρο. Χιλιάδες γυναίκες έχουν την τέχνη αυτή σαν κύριο ή συμπληρωματικό πόρο ζωής. Στα περισσότερα σπίτια των χωριών ακούγεται ο ρυθμικός χτύπος του άργαλειού. Και κάτι ακόμα πιο σπουδαίο: κρατιέται αναλλοίωτο το τοπικό υφος και μάλλον με μία χαρακτηριστική τάση επιστροφής στα παλιότερα σχέδια. Αναζητούνται τα γνησιότερα δείγματα που χρησιμοποιούνται για πρότυπα στη σύγχρονη δημιουργία. Αυτή ή προσήλωση στο πνεύμα της παράδοσης είναι ή καλύτερη έγγυση πώς ή ήπειρωτική ύφαντική μπορεί άκίνδυνα να προσαρμοσθεί στις απαιτήσεις της σημερινής διεθνούς αγοράς. Μερικοί σκόρπιοι πειραματισμοί έδωσαν ικανοποιητικότερα αποτελέσματα. "Ετσι τα ύφαντά της Ήπειρου δεν έχουν μόνο λαογραφική καλλιτεχνική αξία. Μετά χαριτωμένα τους ευρήματα και τις μορφολογικές τους ιδιορρυθμίες πλησιάζουν στη σύγχρονη αντίληψη και είναι στοιχεΐα πολύτιμα για σημερινή θεμελιτή εκμετάλλευση. Λίγοντας σήμερα στη δημοσιότητα μιάν έκλογή από αυτά πιστεύουμε πώς δεν θα συμβάλουν μόνο στην ευρύτερη γνωριμία ενός σκόρπιου και κρυμμένου θησαυρού αλλά και στην αξιοποίησή του. Το λόγο έχουν τα αξια χέρια των γυναικών της Ήπειρου.

ΚΙΤΣΟΣ Α. ΜΑΚΡΗΣ

Φρίζον Τζιόβαν

Ασπιδροχία Ζηφία

Αιχμηρία

Αλποχίει τος Μπόρκα

Ευδακία

4.39

Ασπιδροχία Ζηφία